

نظریه سیاسی امام (ره)؛ تطور یا ثبات؟

روشن اندیشه ۹

www.ketab.ir

عنوان و نام پدیدآور : نظریه سیاسی امام(ره)؛ تطور یا ثبات؟ : بررسی ادوار و ماهیت فقهی - کلامی نظریه ولایت فقیه امام خمینی (ره) نویسنده: اندیشکده برهان.

مشخصات نشر : تهران: انتشارات دیدمان، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری : ۳۹۰ ص.

فروست : رویش اندیشه ۹۱.

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۶۳۱۱-۳۰-۴

وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : کتابنامه: ص. ۳۹.

موضوع : خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸. -- دیدگاه درباره ولایت فقیه

موضوع : Khomeyni, Ruhollah. Leader and Founder of IRI -- Views on wilayat al-faqih

موضوع : ولایت فقیه

موضوع : Wilayat al-faqih

شناسه افزوده : اندیشکده برهان

رده بندی کنگره : ۵۱۸/۰۶ ۱۳۹۷/DSR1574

رده بندی دیویی : ۹۵۵/۰۸۲۲

شماره کتابشناسی ملی : ۵۴۵۹۸۳۵

عنوان: نظریه سیاسی امام(ره): تطور یا ثبات؟

نویسنده: اندیشکده برهان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۳۱۱-۳۰-۴

نشر: دیدمان

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸

نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۶۰۰۰ تومان

اندیشکده
برهان

پان مان نزه لکر ار کفر مادیون
www.BORHAN.ir

انتشارات دیدمان

www.DidemanBook.ir | www.BORHAN.ir | info@borhan.ir

تهران، چهارراه شهید لویسانی، خیابان بوستان، کرجه نسترن، پلاک ۳۲، واحد ۴

تلفن: ۰۲۱-۲۶۱۵۳۲۹۱ پیامک: ۱۰۰۰۰۲۸۷

کلیه حقوق این اثر متعلق به اندیشکده برهان است و هرگونه نقل مطالب از آن صرفاً با ذکر منبع مجاز است.

فهرست

۷	پیشگفتار.....
۹	مقدمه.....
۱۲	معنا و مفهوم ولایت فقیه.....
۱۲	پیش فرض های بحث ولایت فقیه.....
۱۲	بحث از ضرورت حکومت.....
۱۲	منه منکر بودن حق حاکمیت به خداوند.....
۱۵	سستکی دین با سیاست.....
۱۵	۱. پیوستگی اسلام و سیاست در ساحت وضع قانون.....
۱۶	۲. پیوستگی اسلام و سیاست در ساحت اقامه حکومت.....
۱۷	پیشینه بحث.....
۱۸	کارکرد مودع و حج ولایت فقیه.....
۲۱	گستره اقتدار.....
۲۲	شرایط حاکم اسلامی.....
۲۴	دلایل اثبات نظریه ولایت فقیه.....
۲۶	دلیل عقلی.....
۲۷	دلیل نقلی.....
۲۸	۱. توفیق شریف.....
۲۹	۲. مقبوله عمر بن حنظله.....
۳۳	خاستگاه مشروعیت.....
۳۶	نتیجه گیری.....
۳۶	کتابنامه.....

پیشگفتار

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا اذْجَبَآءَ كُمْ بُرْهٰنٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَاَنْزَلْنَا اِلَیْكُمْ نُوْرًا مُّبِیْنًا
این مردم! همانا برای شما از جانب پروردگارتان برهانی آمده
است. و ما نور روشنگر (قرآن) به سوی شما فرو فرستادیم.
(نساء- ۴)

سپاس خداوندی را که بار بار به برهان حقانیت وجود ذی جود
آخرین فرستاده اش و نور رشنی بخشید. کلام الله مجید هدایت کرد
و ملت شریف ایران را با هدیه اسلامی انقلاب اسلامی و حیات در
ذیل نعمت ولایت در مسیر رشد و تعالی قرار داد.

انقلاب اسلامی، نعمت بی بدیلی بود که در این ملت ایران شد
تا مسیر تمدن سازی اسلامی و الگو شدن این جهان بشریت را
پیماید و البته در این طریق راه ناپیموده هنوز زیاد است و نیازمند
گام‌هایی استوار و خردورزانه هستیم. اندیشکده برهان با تشکیل
از جمعی از فرزندان انقلاب اسلامی است، کانونی است فعال در
زمینه تبیین گفتمان تمدن ساز انقلاب اسلامی. تلاش این مؤسسه
اندیشه محور بر این است که با تکیه بر سرمایه و استعداد معرفتی -
علمی نیروهای فرهیخته جریان انقلابی و ارزشی، به تبیین گفتمان
انقلاب کمک کرده، در مسیر تربیت نیروهای فکری تراز انقلاب
اسلامی و یا به تعبیری «مؤمن اندیشه‌ورز جهادی» بکوشد.

در همین راستا متناسب با نیاز اقشار گوناگون، اقدام به تولید

محتوای فکری و مطالعاتی شده و مجموعه کتاب‌های «رویش اندیشه» با هدف تأمین منابع مطالعاتی جوانان و نوجوانان دانشجو و دانش‌آموز تهیه و منتشر گردیده است. کتاب حاضر از سری کتاب‌های «رویش اندیشه» به قلم پژوهشگر محترم، جناب آقای مهدی جمشیدی است که به تبیین نظریه ولایت فقیه در چارچوب نظریه سیاسی امام خمینی (ره)، هم از منظر فقهی و هم از لحاظ میزان ثبات تاریخی آن می‌پردازد. امید است این اثر، گامی هرچند کوچک اما مؤثر در معرفی هرچه بیشتر اندیشه سیاسی-الهی امام راحل (ره) برداشته باشد. همچنین لازم است از زحمات آقای مهدی جمشیدی و سایر همکارانی که ما را در تهیه این کتاب یاری نمودند تشکر بجای آوریم.

محمد جواد اخوان

مدیر اندیشکده برهان

و بر پایه ولایت فقیه همت گمارد و حدود یک دهه به عنوان فقیهی جامع الشرایط، ولایت جامعه اسلامی را برعهده گرفت. ولایت فقیه در نظریه سیاسی امام خمینی (ره)، از منزلتی بسیار برجسته و خاص برخوردار بود، آن چنان که ایشان حکم ذیل را درباره انکار آگاهانه این اصل بیان کرده‌اند:

« باز هم باید ما زیر بار ظلم برویم؟ باز هم از زیر بار اسلام می‌خواهند خارج شوند؟ یک مسئله «تشریفاتی»! بله، آقایان بعضی‌شان می‌گویند مسأله ولایت فقیه یک مسأله تشریفاتی باشد، مضایقه نداریم. اما اگر بخواهد ولی، دخالت بکند در امور، نه، ما آن قبول نداریم - حتماً باید یک کسی از غرب بیاید دخالت بکند. ۱- اصل اول نداریم که یک کسی را که اسلام تعیین کرده، او دخالت نکند. هر مرتد چه به لوازم این معنا باشد، مرتد می‌شوند. لکن متوجه نیستند.»

ایشان ولایت فقیه را صامن مصونیت کشور، هدیه خداوند و بهترین اصل قانون اساسی دانسته‌اند:

«اطمینان می‌دهم که مردم دولت اسلامی، اگر با نظارت فقیه و ولایت فقیه باشد، آسیبی به این مملکت وارد نخواهد شد.»^۱
 «ولایت فقیه برای مسلمین یک هدیه است که خداوند تبارک و تعالی داده است.»^۲

«بهترین اصل در اصول قانون اساسی، این اصل ولایت فقیه است.»^۳

بنابراین، شناخت دقیق و موشکافانه این مقوله، کلید اساسی فهم نظریه سیاسی و اجتماعی امام خمینی (ره) و حتی ساختار سیاسی جمهوری اسلامی است.

پژوهش حاضر به تبیین ولایت فقیه در چارچوب نظریه سیاسی

۱. صحیفه امام، جلد ۱۰، ص ۲۲۳

۲. صحیفه امام، جلد ۱۰، ص ۵۸

۳. صحیفه امام، جلد ۱۰، ص ۴۰۷

۴. صحیفه امام، جلد ۱۱، ص ۴۶۵

امام خمینی (ره) می‌پردازد و برخی از ابعاد بنیادی این مقوله را بازخوانی می‌کند که عبارت‌اند از:

«معنای ولایت فقیه، پیش فرض‌ها و اصول موضوعه آن، پیشینه آن، کارکردهای ولی فقیه، گستره اقتدار و اختیار ولی فقیه، شرایط و خصوصیات لازم برای منصب ولایت فقیه، دلایل عقلی و نقلی اثبات ولایت فقیه و خاستگاه مشروعیت ولی فقیه.»

نکته بسیار مهم اینکه در برخی از پژوهش‌های انجام شده پیرامون نظریه سیاسی امام خمینی (ره)، ادعا می‌شود که نظریه ایشان، در طول زمان تکامل یافته و یا این که در این نظریه، آرا و مقولات متناقضی وجود دارد. به منظور ارزیابی چنین تصوراتی، افشین بر سرکرد موضوعی به نظریه سیاسی امام (ره)، رویکرد تاریخی نیز در رندسه این پژوهش گنجانیده شده است. در رویکرد «موضوع محور» بررسی نظریه سیاسی امام خمینی (ره) درباره ولایت فقیه در ذیل ۸ موضوع - در لا ذکر شد - بیان گردیده و در رویکرد «تاریخی»، دیدگاه امام درباره تاریخ از موضوع‌های یاد شده، در مقاطع مختلف زندگی ایشان روشن شده است.

به منظور آن که احتمال سرگونه تقسیب به رأی و تحریف نظریه سیاسی امام خمینی (ره) رفع شود و اعجاز پژوهش مورد تردید قرار نگیرد، از یک سو، به گفته‌ها و نوشته‌های ایشان به صورت نقل قول مستقیم استناد شده و از سوی دیگر، درباره هر یک از این جملین نقل قول از ایشان ارائه گردیده است.